

munder ud i en efter anmelderens opfattelse velanbragt opfordring til at overveje et bredere nationalt interessedannelsesbegreb end det snævert økonomisk-instrumentelle; en opfordring, der i øvrigt kan læses som en fremsynet kritik af en ny artikel af Andrew Moravcsik fra Harvard University (*Journal of Common Market Studies*, December 1993) - skrevet endnu før artiklen udkom!

Landeanalyserne er hver for sig spændende og informative. Jerneck gør sig således interessante overvejelser over betydningen af "perceptual (time) lags" i forholdet mellem elite og vælgere. Nikolaj Petersens artikel rummer en fin og meget klagørende analyse af det komplekse spil om Danmarks forhold til Maastricht-Traktaten i den "strategiske trekant" mellem offentlig opinion, EF-regeringerne og det politiske establishment i Danmark. Man kunne dog have ønsket sig et supplerende eventuelt afsluttende kapitel, som forholdt sig komparativt til de nordiske landes EU-politik. Metodisk og teoretisk er landeanalyserne grebet forskelligt an. Det forhindrer ikke, at bestemte temaer går igen. Man får et klart indtryk af de store paralleller mellem Norge og Finland, hvad angår "by-land modsætningen" i EU-politikken. Bidragene om Sverige og Norge er begge optagede af den uformelle integrations betydning. I Norges tilfælde er betoningen af den uformelle integration dog også, hvis ikke jeg tager fejl, i nogen grad affødt af forfatterens meget pessimistiske bedømmelse af mulighederne for norsk tilslutning til EU.

Det mest slående fællestræk ved landeanalyserne vedrører dog ikke så meget, hvad de indeholder, som hvad de ikke indeholder. Ingen af kapitlerne beskæftiger sig med det nordiske perspektiv, hvilket umiddelbart kan forekomme overraskende, men formentlig er et meget godt udtryk for det nye center-periferi mønster i Europa, hvor periferiens opmærksomhed er orienteret mod centret, og der er begrænset indbyrdes kontakt mellem periferi-staterne.

Thomas Pedersen
Institut for Statskundskab

Erik Oddvar Eriksen, *Den offentlige dimensjon. Verdier og styring i offentlig sektor*, Tromsø/Bergen: Tano, 1993, 174 s.

Overalt i den vestlige verden er den offentlige sektors indretning til debat. Problemer og svagheder i sektorens traditionelle indretning diskuteres, alternative løsninger overvejes og prøves af. En del af disse løsninger præsenteres som ideer inspireret af og overført fra private virksomheder og markedet. Det er det ene udgangspunkt for Eriksens bog. Han sammenfatter disse tiltag som udtryk for en management-tankegang.

Habermas' teori om den kommunikative rationalitet er bogens andet udgangspunkt. Der redegøres for teorien. Det sker kort og prisværdigt klart. Der gøres specielt meget ud af dens rationalitetsbegreb og af forestillingen om den tvangsfrie kommunikation, hvor alle deltager på lige fod, og hvor kravet

munder ud i en efter anmelderens opfattelse velanbragt opfordring til at overveje et bredere nationalt interessedannelsesbegreb end det snævert økonomisk-instrumentelle; en opfordring, der i øvrigt kan læses som en fremsynet kritik af en ny artikel af Andrew Moravcsik fra Harvard University (*Journal of Common Market Studies*, December 1993) - skrevet endnu før artiklen udkom!

Landeanalyserne er hver for sig spændende og informative. Jerneck gør sig således interessante overvejelser over betydningen af "perceptual (time) lags" i forholdet mellem elite og vælgere. Nikolaj Petersens artikel rummer en fin og meget klagørende analyse af det komplekse spil om Danmarks forhold til Maastricht-Traktaten i den "strategiske trekant" mellem offentlig opinion, EF-regeringerne og det politiske establishment i Danmark. Man kunne dog have ønsket sig et supplerende eventuelt afsluttende kapitel, som forholdt sig komparativt til de nordiske landes EU-politik. Metodisk og teoretisk er landeanalyserne grebet forskelligt an. Det forhindrer ikke, at bestemte temaer går igen. Man får et klart indtryk af de store paralleller mellem Norge og Finland, hvad angår "by-land modsætningen" i EU-politikken. Bidragene om Sverige og Norge er begge optagede af den uformelle integrations betydning. I Norges tilfælde er betoningen af den uformelle integration dog også, hvis ikke jeg tager fejl, i nogen grad affødt af forfatterens meget pessimistiske bedømmelse af mulighederne for norsk tilslutning til EU.

Det mest slående fællestræk ved landeanalyserne vedrører dog ikke så meget, hvad de indeholder, som hvad de ikke indeholder. Ingen af kapitlerne beskæftiger sig med det nordiske perspektiv, hvilket umiddelbart kan forekomme overraskende, men formentlig er et meget godt udtryk for det nye center-periferi mønster i Europa, hvor periferiens opmærksomhed er orienteret mod centret, og der er begrænset indbyrdes kontakt mellem periferi-staterne.

Thomas Pedersen
Institut for Statskundskab

Erik Oddvar Eriksen, *Den offentlige dimensjon. Verdier og styring i offentlig sektor*, Tromsø/Bergen: Tano, 1993, 174 s.

Overalt i den vestlige verden er den offentlige sektors indretning til debat. Problemer og svagheder i sektorens traditionelle indretning diskuteres, alternative løsninger overvejes og prøves af. En del af disse løsninger præsenteres som ideer inspireret af og overført fra private virksomheder og markedet. Det er det ene udgangspunkt for Eriksens bog. Han sammenfatter disse tiltag som udtryk for en management-tankegang.

Habermas' teori om den kommunikative rationalitet er bogens andet udgangspunkt. Der redegøres for teorien. Det sker kort og prisværdigt klart. Der gøres specielt meget ud af dens rationalitetsbegreb og af forestillingen om den tvangsfrie kommunikation, hvor alle deltager på lige fod, og hvor kravet

om rationel begrundelse af foretrukne valg ses som grundlaget for opbygningen af en konsensus.

Det er byggeklodserne. Med dem kan Eriksen tage fat på sit egentlige ærinde, som er dobbelt. For det første vil han gøre op med management-tænkningen. Den er snæver, instrumentel, individualistisk, effektivitets- og konsekvensorienteret. For det andet vil Eriksen med inspiration fra Habermas formulere et alternativt grundlag for institutionelt design inden for den offentlige sektor. Det bygger på den nævnte teori om den tvangsfrie kommunikation og kommunikativ rationalitet. Det bygger også på forestillingen om den offentlige sektor som bæreren af en almen samfundsinteresse. Institutionelle strukturer og procedurer skal således designes med sigte på at fremme denne form for proceduremæssig rationalitet. Den adskiller og udmærker sig i forhold til det snævre, instrumentelle rationalitetsbegreb, der ifølge Eriksen er management- og markedstænkningens alternativ.

Det er altså fortsat klart og godt fremstillet. Det leder også frem til en spændende analyse af væsentlige problemer i den offentlige sektor. Men indvendingerne maser sig på. Det billede af management- og markedstænkningen, som Eriksen tegner, er forenklet. Man kan ikke slå de mange forskellige reformer og reform-forsøg sammen under en hat.

Den næste indvending går på alternativet, som stilles op. Der argumenteres med udgangspunkt i et normativt ideal, hvor forudsætningen synes at være et fravær af enhver form for organiserede interesser og enhver form for strategisk tænkning. Man fornemmer, at Eriksen, der ikke er ukendt med det virkelige livs finurligheder, selv er opmærksom på det. Men konsekvenserne diskuteres ikke i relation til det opstillede ideal.

Begge indvendinger får øget vægt, når man når til bogens anden del. Der anvender Eriksen sine tanker på sygehusenes interne organisation og deres placering i forhold til det omgivende samfund og politiske system. Hans konkrete afsæt er indførelsen af teamledelse og decentralisering på regionspsygehuset i Tromsø. Modellen præsenteres på den ene side som en praktisk anvendelse af de habermas'ke designprincipper, på den anden side som en demonstration af alternativet til den herskende management-model. Det forekommer imidlertid på det givne grundlag at være en problematisk konklusion. Nærværende anmelder har på fornemmelsen, at modellen, som gengives, ikke adskiller sig alverdens meget fra, hvad der er gennemført andre steder, angiveligt med inspiration i den forkætrede management-model. Problemet synes imidlertid at være, at Eriksen og Habermas - sammen med management-reformisterne - i de nordiske velfærdsstater let bliver fanget i en meget nærværende mikro-korporatisme.

Eriksens bog er således væsentlig, men på ingen måde indvendingsfri. Den er på mange punkter sympatisk i sit anlæg og sin gennemførelse. Men i anmelderens baghoved rumsterer en ubehagelig fornemmelse af, at vi her står over for en farlig, det vil sige demokratisk problematisk teori. Den samme fornemmelse melder sig som oftest ved læsningen af anden samfundsvidenskabelig litteratur, der har samme inspirationskilde og teoretiske afsæt.

Det skyldes selvfølgelig ikke så meget dens klare konservative bias. Derimod giver den bestandige fokusering på almennvellet, samfundsinteressen og den bredt favnende konsensus anledning til ubehag. Den bliver ikke mindre, når linjen trækkes fra Aristoteles over Kant og Rousseau til dette århundredes Habermas og Carl Schmitt. Og den linje trækker Eriksen uden forbehold.

Jørgen Grønnegård Christensen
Institut for Statskundskab